

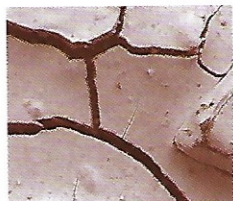
- 12** Mladi veliko časa preživijo v šoli. Zato mora ta nuditi možnosti, da se lahko uresničujejo tudi v razsežnostih, ki presegajo zgolj izobraževanje. Šola je prostor, kjer mladi vstopajo v različna partnerska razmerja, vsak s svojo identiteto, z življenjsko vizijo. V šoli pridobivajo izkušnje in si izoblikujejo vedenjske vzorce, ki jih nosijo s seboj v življenje. Opisana je oblika izrekanja kazni, ki dijaku omogoča, da iz storjene napake pridobi pozitivno izkušnjo in samopotrditve.

- 16** Eno od pomembnih področij Unescove šole za 21. stoletje je tudi učiti se, da bi znali delati. Ob tem avtorji dokumenta trdijo, da sodobni poklici zahtevajo ne samo spretnost za posamezno delo, ampak tudi usposobljenost. S tem mislijo na: spretnosti v strogem pomenu besede, ki jih pridobimo s tehničnim in poklicnim usposabljanjem, socialno obnašanje, sposobnost skupinskega dela, ustvarjalne pobude, pripravljenost sprejeti tveganje, osebno predanost delu, sposobnost sporazumevanja, sodelovanje z drugimi, sposobnost preprečevati in reševati konflikte in spore. Kaj pa o tem pravijo uspešni ljudje iz prakse: v Gorenju, Krki in Trimu?

- 22** Uvajanje bodočega učitelja v poklic je pomembno za vsakega začetnika. Dodiplomsko izobraževanje sicer nudi strokovno teoretično znanje, študent pedagoške smeri opravi tudi nekaj hospitacij in nastopov, vendar problemom, ki nastopijo pri praktičnem delu v začetnem obdobju, ni lahko biti kos.

- 25** Vse, kar želimo obvladati, moramo poznati, vedeti, kako deluje in zakaj deluje tako in ne drugače. To velja tudi za nasilno oziroma nenasilno ravnanje posameznikov ali skupin. Znanstveniki so skušali pojasniti človekovo nasilno ravnanje s teorijo o napadalnem gonu. Vendar je bilo med teorijo in prakso toliko neskladja, da je neustreznost tovrstnih naporov postala očitna.

- 34** Številni avtorji, ki so raziskovali glasbeni razvoj otrok, so ugotovili, da že nekaj tednov po rojstvu pri dojenčkih opazimo dve vrsti reakcij, odvisnih od zvočnih dražljajev. Na močne in nenavadne zvoke se otrok odziva z nezadovoljstvom, specifične glasbene vsebine pa imajo pomirjujoč vpliv.

- 39** Umetnost kot kvintesenca človeškega duha v dojemljivem človeku poleg drugega stopnjuje tudi posluš za bistvo pojavov sveta, življenja in človeških dosežkov ter ga s tem tudi vzgaja, ne da bi bila pedagoško deklarativna. Če sejemo v duše otrok seme dobrega, vzgoja obrodi dobre plodove pri odraslem; zato je mogoče v tej luči gledati kot na posledico 'vzgojnega načrta' tudi likovni motiv sejalc, zgodovinsko izhajajoč iz starodavnega kulturnega izročila.

Uvodnik

- 1 Silvo Šinkovec: Igralci svoje ekipe

V žarišču: Vzgojni načrt šole

- 3 Mojca Škrinjar: Zakaj šola potrebuje vzgojni načrt?
4 Miroslav Gomboc: Vsebine vzgojnega načrta
5 Silvo Šinkovec: Bili smo v Žalcu
7 Marijana Kolenko: Vzgoja in razvoj vrednot
9 Bernarda Mal: O projektu Za srečen dan
12 Jasna Korbar: Alternativne oblike izvajanja vzgojnih ukrepov
14 Jože Mlakar: Vzgojni koncept Škofijske klasične gimnazije
16 Silvo Šinkovec: Poslovni svet ceni človeka

Naš pogovor

- 18 Silvo Šinkovec: dr. Jože Krašovec: Vpliv Svetega pisma je neizmeren

Biti vzgojitelj

- 21 Sonja Pungertnik: Otrok v duši se ni postaral
22 Maja Weiss: Pomen pripravništva za učitelja začetnika

Biblična stran

- 24 Viljem Lovše: Brati, premišljevati in moliti z Božjo besedo

Razredništvo

- 25 Marjan Žveglič: Dejavniki nasilnega vedenja
28 Zdenka Tojnko: Mobing – danes tudi v šoli
29 Bojan Rebernak: Človek išče srečo ... II

Prostovoljno delo

- 32 Kristina Lepen: Omogočiti mladim, da postanejo ljudje za druge
33 Sergej Skočir: Biti prostovoljec na Onkološkem inštitutu
34 Pia Primožič: Moja izkušnja v Domu Janeza Levca

Starši

- 34 Anica Čepin: Razvoj glasbenih sposobnosti
36 Polona Cesar: Obsedenost z vitkostjo
38 PN: Moč pohvale

Vzgojna področja

- 39 Milček Komelj: Setev za življenjsko rast
41 Špela Pahor: Ure pravljič v Mestni knjižnici Izola

Izkušnje

- 43 Lorena Kolonić: Okroglo in rdeče
44 Biserka Lazar: Jezikovna tržnica na OŠ Gorje

Prebrali smo

48 Iz življenja DKPS

50 Napovedni koledar

52 Summary

52 Avtorji

Zakaj šola potrebuje vzgojni načrt?

 Mojca Škrinjar

V Zakonu o osnovni šoli so jasno zapisani cilji osnovnega šolanja. Nekateri govorijo o izrazito izobraževalnih vsebinah, drugi o izrazito vzgojnih, npr: "... vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi, ...". S katerimi šolskimi dejavnostmi je možno doseči te cilje?

Za doseganje učnih ciljev je dobro poskrbljeno. Imamo natančne učne načrte. Za vzgojno področje sicer obstajajo programske smernice za delo z oddelčno skupnostjo, posamezni vzgojni elementi v posameznih učnih načrtih (npr. pri učenju tujih jezikov spoznavamo tudi druge kulture). Nimamo pa neke celovite usmeritve, kako naj šola tudi vzgaja. Z vzgojnim načrtom je možno ozavestiti vse načine, ki jih že uporabljamo v šolah ter dodati še nove dejavnosti. Pomembno je, da z enotnim delovanjem učiteljskega zbora in v sodelovanju s starši udeležimo tudi cilje 2. člena Zakona o osnovni šoli.

(Ne)moč zakona

Mnoge šole imajo vzgojni načrt in svoja pravila. Ali ni dogovor o določenem ravnanju že vzgojni načrt? Ali niso cilji, ki si jih zada posamezna šola – npr. izboljšati klimo na šoli, odnose med učenci – že vzgojni načrt? Mnoge šole pa tega še nimajo. Ko bi to imele, bi ne bili priča žalostnim prizorom medsebojnega trpinčenja otrok in mladostnikov, zaradi katerih nas je vse skupaj lahko pošteno sram. Zato je treba določiti v zakonu, da se bodo vse šole ozavestile, kako pomembno je, da se zapisane lepe cilje osnovnošolskega izobraževanja tudi udeležijo. Z zakonom želimo doseči to, da bi pomagali vsakemu otroku, ki ima vzgojne

težave (s temi se gotovo ni rodil). Vse šole se morajo maksimalno potruditi tudi na tem področju. Zakon o osnovni šoli velja za vse.

Da bomo dosegli ta cilj, je treba načrtno in trdo delati. Izrekanje opominov nikoli ni in ne bo prav nič pomagalo. Zelo pomembno je *ukvarjanje z otrokom!* Posvetiti jim moramo čas in sebe. Če že izrekamo opomine, je potrebno izdelati individualiziran program ob vsakem opominu. Pred opominom, ki naj bo skrajno sredstvo, se mora izvrstiti cel niz vzgojnih dejavnosti in dela s starši.

Sodelovanje s starši

Celovito usmeritev z ravni države je težko ustvariti – če ne celo nemogoče predpisati – brez upoštevanja bistvenega elementa: otrokovih staršev, njihovih usmeritev in načel. V smernicah za delo z oddelčno skupnostjo je tudi težko predvideti prav vse elemente tega odnosa. Prav učitelji v današ-

njem času, ko je komunikacijsko znanje tako pomembno, nimamo jasnega znanja komunikacije s starši in načinov doseganja dogovorov s starši. Vse je bolj ali manj stvar posameznega učitelja, ravnatelja in posameznega učiteljskega zbora. Nekateri so lahko izjemno uspešni v tem, nekateri pa ne. Vzgojni načrt bo gojil tudi ta odnos in spodbujal pridobivanje teh spretnosti v učiteljskih kolektivih. Odnos med šolo in starši naj bi se spreminjal v partnerstvo.

Kaj naj vzgojni načrt vsebuje?

Z vzgojnim načrtom naj šola določi načine doseganja in uresničevanja ciljev in vrednot iz 2. člena zakona. Upošteva naj potrebe in interese učencev ter posebnosti širšega okolja. Vzgojni načrt naj vsebuje vzgojne dejavnosti in oblike vzajemnega sodelovanja s starši in njihovo vključevanje v uresničevanje vzgojnega načrta. Pri oblikovanju vzgojnega načrta naj bi sodelovali strokovni delavci šole, učenci in starši.

Vzgojni načrt naj vsebuje vzgojne dejavnosti, ki so proaktivne in preventivne, svetovanje in usmerjanje ter mnoge druge dejavnosti (pohvale, priznanja, nagrade, vrste vzgojnih ukrepov in podobno), s katerimi šola razvija varno in spodbudno okolje za osebni razvoj vsakega posameznika. Vse v luči doseganja ciljev 2. člena.

Šole s to nalogo ne bodo ostale same

Zavod RS za šolstvo je že začel s pravo gradiv, tako da bo ob pomoči zunanjih strokovnjakov izdelal smernice za izdelavo načrta, z ravnatelji pa bomo na srečanju v Portorožu tudi na delavnicah poskušali izdelati pristope za izdelavo vzgojnega načrta šole. 🍌

Foto: A. J.

Vsebine vzgojnega načrta

 Miroslav Gomboc

Ponovno razmišljanje o vzgojnem delu v slovenskih šolah je brez dvoma aktualno. To potrjujejo odzivi strokovne in laične javnosti. Desetletje in pol po nastanku nove države smo vse tesneje povezani v evropsko in mednarodno skupnost. Soočamo se z življenjem, s priložnostmi in problemi teh skupnosti. Kakšno izobrazbo in kakšno vzgojo potrebujejo mladi za uspešno življenje v novih okoliščinah?

Poročilo mednarodne komisije v okviru Unesca priporoča, naj mlade usposobimo za življenje v različnih skupnostih, od najintimnejših do mednarodne, za življenje v demokratični družbi, za odgovorno državljanstvo. Pripravljali naj bi jih na odkrivanje in uresničevanje lastnih smislov, na ustvarjalno in odgovorno osebno življenje.

Akademsko izobrazbo in usposobljenost za uspešno delo ne zadostujeta za reševanje globalnih problemov človeštva in planeta. Individualizem, poudarjanje posameznikovih pravic brez odgovornosti, potrošništvo, materializem, tekmovalnost, primarnost zunanjih ciljev in masovna kultura ugodja porajajo nepovezanost, pomanjkanje odnosov, neuravnoteženo porazdelitev dobrin, naraščajoče razlike v razvitosti, mednarodne konflikte, tudi terorizem in očitne, nepredvidljive posledice za življenje na Zemlji. V sedanjih razmerah so vse bolj pomembne vrednote posameznika in skupnosti, usmerjenost v celoto, povezanost, vzajemna soodvisnost, empatija in sodelovanje, kakovost in smisel življenja, kultura sožitja in emancipacije, odgovornost za human, trajen, planetarni razvoj.

Slovenski učitelji opozarjajo na nekatere težave, ki ovirajo izobraževalni proces v šolah; predvsem na svojo nemoč, ko učenci ovirajo pedagoški proces in ko ni meja neustreznemu vedenju učencev ter učinkovitih sankcij ob kršenju pravic drugih, na domnevno permissivno usmerjenost družbe in šole, na pojave verbalnega in fizičnega nasilja in na pretirano storilnostno, izobraže-

valno naravnost šole, ki zanemarja vzgojne dimenzije dela v njej. Navajajo tudi šibko podporo staršev, celo moteče razlike med lastnimi prizadevanji in odzivi staršev.

Z vzgojnim načrtom naj bi šole bolj premišljeno in sistematično oblikovale načine uresničevanja splošno sprejetih vrednot in načine zagotavljanja pravic ter odgovornosti. Z njimi bi se aktivneje odzivali na probleme med mladimi, razmere v lokalni in širši skupnosti.

Vzgojni načrt bi bolj povezal strokovne delavce v šolah in starše. Omogočal bi večjo usklajenost vzgojnih dejavnikov, konsistentnost in celovitost vzgojnih dejavnosti, sodelovanje in skupno odgovornost pedagoških delavcev, učencev, staršev in lokalne skupnosti, možnost, da starši lahko izberejo

način vzgoje svojih otrok, ustvarjalno iskanje in uresničevanje različnih vzgojnih možnosti, njihovo primerjanje ter razvijanje.

Vzgojni načrt šole obsega nekaj ravni. Proaktivne in preventivne dejavnosti izražajo vrednote in prepričanja. Vsebovane so v kulturi šole, uresničujejo se tudi s

Foto: Metod Pezdij

skrbno izbranimi projektnimi dejavnostmi. Svetovanje in usmerjanje v toku pedagoškega procesa sta dialoško naravnana.

Šole lahko uporabijo tudi elaborirane modele, na primer mediacijo, restitucijo, navajanje na samopresojo, portfolio itd. Odzivanje na kršitve pravic drugih, uveljavljanje meja, ki ščitijo sprejeta pravila, dogovore in vrednote skupnosti, naj bo učinkovitejše. Šola naj bi skupaj s starši in učenci predvidela posledice takih kršitev in primerno vzgojno ukrepala: zaščitila pravice, nudila pomoč učencem in terjala odgovornost. Z vzgojnimi opomini šola jasno izraža nesprejemljivost in posledice ponavljajočih in hudih kršitev pravic drugih ter norm skupnosti.

Jedro vzgojnega načrta so proaktivne, preventivne, svetovalne ter usmerjevalne dejavnosti, učenje kakovostnih in družbeno sprejemljivih načinov bivanja, učenje prevzemanja odgovornosti za lastne odločitve, delo, uspehe, neuspehe in odnose z drugimi, tudi odgovornosti za življenje v širši skupnosti in dogajanje na celotnem planetu. Predlog oblikovanja vzgojnih načrtov je mišljen zelo široko. Vzgojni načrt nikakor ne more biti le način discipliniranja učencev. Pravni vidik uveljavljanja splošno sprejetih vrednot in pravic omogoča ustrezen zakon oziroma pravilnik. Vendar gre pri vzgojnem načrtu za mnogo več kot le uveljavljanje prava. Gre za procese iskanja, dogovarjanja, usklajevanja, vključevanja, sodelovanja, sožitja in prevzemanje odgovornosti, za lastništvo procesov. Gre za konkretno življenje skupnosti, učenje demokratičnih načel v praksi, za vstopanje v odnose z vsemi težavami in radostmi, ki so s tem povezane. Človek je bitje skupnosti, bitje odnosov. Zato pravne norme, zakoni in pravilniki niso dovolj. So pa potrebni okviri oblikovanja in udejanjanja vzgojnih načrtov.

Nekatere šole imajo vzgojne načrte že sedaj, morda jih drugače imenujejo ali pa so del vizije, letnih delovnih načrtov itd. Odlične primere dobre prakse lahko posredujejo drugim. Nekatere šole vzgojnih vidikov svojega dela niso dovolj razvijale. Pobuda, da vse šole v sodelovanju s starši in učenci oblikujejo vzgojne načrte, izraža potrebo po bolj poglobljenem delu na tem področju. Podporo so ji na posvetih in v anketnem vprašalniku dali ravnatelji osnovnih šol, z njo se strinja tudi večji del strokovne javnosti. 🍷

Bili smo v Žalcu

✍ Silvo Šinkovec

Vzgojni koncept na razpotjih sodobnosti je bil naslov znanstvenega posveta, ki ga je v Žalcu organizirala Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije. Organizatorji so pripravili dva zajetna zvezka gradiv: zbornik prispevkov in posebno izdajo Sodobne pedagogike. Udeležencev je bilo okrog 140. Že to kaže na izjemen interes za zelo aktualno temo.

Ministrstvo RS za šolstvo in šport želi uzakoniti, da mora imeti vsaka šola svoj vzgojni načrt. O tej nameri je bilo zadnje leto že kar nekaj posvetov in javnih razprav, dva tudi v Državnem svetu. Nekaterim se zdi ta poteza nepotrebna, drugim sama po sebi umevna in zelena, saj bodo imeli za delo, ki ga že opravljajo, ustrezno zakonodajno podporo. Rad bi nanizal nekaj svojih misli in vtisov s posveta, ki je bil živahen in pluralen.

Pričevanje šol, ki znotraj obstoječe zakonodaje delajo s poslušom za človeka, prepriča vsakega, da je znotraj vsakršne zakonodaje mogoče delati dobro tudi na vzgojnem področju. Kjer so ljudje za to, najdejo pot, da razvijajo zdrave odnose, dobro šolsko klimo, spodbujajo celostni razvoj vsakega posameznika. Dobri učni rezultati so posledica toplega človeškega humusa, v katerem rastejo učenci.

Raziskava, ki je bila predstavljena v uvodu, je izzvenela kot sporočilo, da v šolah ni večjih težav, zato ni treba vnašati zakonodajnih sprememb. V osebnem pogovoru z udeleženci in po nekaterih prispevkih v delovnih skupinah pa sem videl, da se mnogi praktiki niso poistovetili z rezultati in/ali interpretacijo raziskave. Njihova zaznava resničnosti šolskega okolja se v marsičem razlikuje od predstavljene raziskave.

Odnos posameznik in družba: V eni od delovnih skupin smo se dolgo pogovarjali o tem, ali se sploh sme vzgajati. To razpravo sem razumel kot nezaupanje predstavnikom 'družbe', kot da družba posameznika nujno samo omejuje, zato ni dovolje-

no posegati z vzgojo. Moje stališče je drugačno. Posameznik more svojo identiteto in ustvarjalne sposobnosti razviti samo v kakovostnem odnosu z drugimi in v odnosu z družbenimi skupinami, katerim pripada. Brez občutka za *mi* se tudi identiteta posameznika ne more oblikovati. Zato je kakovostna vzgoja nujna za dober razvoj posameznika.

V nekaterih trditvah sem zaznal **agnostično izhodišče**. To pomeni, da človek ne verjame, da lahko pridemo do določenih spoznaj; ne verjame, da o vrednotah lahko jasno in razumno razmišljamo. V teh predpostavkah se skriva dvom in nezaupanje v možnost lastnega spoznavanja. Iz tega seveda sledi dvom o svojem delovanju in strah, da na drugega ne bi kakorkoli vplival, ker niti sebi ne zaupa. Agnosticizem je možna filozofska opredelitev, obstajajo pa mnoga druga, bolj uporabljena in bolj uporabna. Ponavadi imajo ljudje, ki delajo na področju vzgoje in izobraževanja, jasno opredeljene vrednote, v katere verjamejo, in za katere si prizadevajo.

Čutiti je bilo velik **razkorak med teoreti in praktiki**. Ena od udeleženk je našo razpravo komentirala nekako takole: "Razumem, da mora biti teorija, toda taki pogoji nam praktikom ne pomagajo."

Polemizirali smo o besedi **ponotranje**. Nekateri trdijo, da je 'pojem vprašljiv'. Beseda ponotranjeje je strokovni pojem in ga psihologi uporabljajo že desetletja. Velika razlika je v nivojih sprejemanja vrednot ali pravil, med podrejanjem, identifikacijo in ponotranjenjem.